

Κίνημα στέγης-κίνημα ανατροπής στην Ιταλία

του Alfredo Mazzamauro* (μετάφραση: Πάνος Κορφιιάτης)

«Ένα μεγάλο σχέδιο»: η έκρηξη των κοινωνικών κινημάτων στην Ιταλία

Στο πλαίσιο μιας στεγαστικής κρίσης που βαθαίνει, τα κινήματα της Ιταλίας ενώνονται όλο και περισσότερο ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό και την λιτότητα.

Αν υπάρχει μια μέρα που μπορεί συμβολικά να αναπαραστήσει τον τωρινό αγώνα ενάντια στην λιτότητα και τον νεοφιλελευθερισμό στην Ιταλία αυτή πρέπει να είναι η 19η Οκτωβρίου 2013 - η μέρα του Γενικού Ξεσηκωμού («sollevazione generale») απέναντι στην λιτότητα. Σε αυτήν την ημερομηνία, πίσω από ένα λάβαρο που έγραφε «Μόνο Ένα Μεγάλο Σχέδιο: Εισόδημα και Σπίτι για Όλους!» περίπου εκατό χιλιάδες άνθρωποι κατέβηκαν στους δρόμους της Ρώμης σε αυτό που θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν η πιο επιτυχημένη διαδήλωση των Ιταλικών κοινωνικών κινημάτων από όταν ξεκίνησε η οικονομική κρίση το 2007.

Η μέρα της διαδήλωσης αποτελούσε τη τελευταία μιας εβδομάδας αγώνα, δομημένου γύρω από τέσσερα εθνικής εμβέλειας γεγονότα. Το πρώτο ήταν η μέρα αγώνα ενάντια στην οικολογική καταστροφή που προκαλείται από τον καπιταλισμό στις 12 Οκτωβρίου. Το δεύτερο ήταν η Ευρωπαϊκή κοινωνική απεργία στις 15 Οκτωβρίου, που ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του Hub meeting στην Βαρκελώνη. Η τρίτη μέρα ήταν η γενική απεργία των συνδικάτων με μια εθνική διαδήλωση στην Ρώμη και πολλές τοπικές πορείες σε διάφορα μέρη της χώρας στις 18 Οκτώβρη. Η τελική μέρα ήταν η εθνική διαδήλωση ενάντια στη λιτότητα στην Ρώμη στις 19.

Αυτή η ατζέντα δημιουργήθηκε και προωθήθηκε από το Δίκτυο Ζώντας Μέσα στην Κρίση (“rete abitare nella crisi”) - ένα δίκτυο από Ιταλικά κινήματα στέγης- μαζί με πολλά κινήματα βάσης και αυτόνομες συλλογικότητες όπως φοιτητικά κινήματα, εργατικά συνδικάτα, επισφαλώς εργαζόμενους και μετανάστες ακολουθώντας μια σειρά συνελεύσεων που οργάνωσε το κίνημα ενάντια στα τρένα υψηλής ταχύτητας (NO-TAV) στην Βαλσούσα το περασμένο καλοκαίρι. Ο σκοπός της εβδομάδας αγώνα του Οκτωβρίου ήταν να φέρει κοντά γύρω από κάποια κεντρικά γεγονότα όλα τα κινήματα βάσης και τις τοπικές συλλογικότητες που δουλεύουν κάθε μέρα στις γειτονίες τους για να αντισταθούν στην νεοφιλελεύθερη απόπειρα οι εργαζόμενοι και οι υποτελείς τάξεις να πληρώσουν την κρίση του καπιταλισμού. Συγκεκριμένα, η διαδήλωση της 19 Οκτωβρίου στόχευε να κάνει ορατή την κρίσιμη κατάσταση του στεγαστικού ζητήματος που επηρεάζει όλο και περισσότερες οικογένειες και χαμηλόμισθους στην Ιταλία.

Η κρίσιμη κατάσταση της στέγης στην Ιταλία

Λίγοι αριθμοί παρέχουν μια ζωντανή εικόνα αυτής της κρίσης. Το 2013, 68.000 οικογένειες εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους επειδή δεν πλήρωναν έγκαιρα το νοίκι. Το 2007, ο αριθμός των οικογενειών στην ίδια κατάσταση ήταν 33.500. Αυτό σημαίνει ότι, από την αρχή της κρίσης, ο αριθμός των οικογενειών που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της έξωσης διπλασιάστηκε. Αυτό που κάνει την κατάσταση ακόμα πιο εξοργιστική είναι το ότι στην Ιταλία περίπου 30.000 με 40.000 δημοτικά σπίτια είναι τώρα κενά, μολονότι υπάρχουν 650.000 άνθρωποι που έχουν ζητήσει να μείνουν σε αυτά. Δηλαδή σε μια πόλη όπως το

Μιλάνο, πάρα το γεγονός ότι κάθε χρόνο περίπου 20.000 άνθρωποι αιτούνται να ζήσουν σε ένα δημοτικό σπίτι, μόνο 700 οικογένειες μπορούν τελικά να ωφεληθούν από αυτήν την υπηρεσία.

Ο λόγος πίσω από αυτήν την κρίση μπορεί εύκολα να κατανοηθεί εξετάζοντας το ότι το 90% αυτόν που έλαβαν ειδοποιητήριο έξωσης είναι άνθρωποι που το εισόδημα τους είναι ανεπαρκές για να πληρώσουν το νοίκι τους, είτε γιατί πρόσφατα έχασαν τη δουλειά τους είτε γιατί οι μισθοί τους είναι πολύ χαμηλοί. Με άλλα λόγια, ο κύριος λόγος για τη στεγαστική κρίση στην Ιταλία είναι το ολοένα αυξανόμενο επίπεδο φτώχειας των χαμηλού-εισοδήματος τάξεων. Η φτώχεια έχει γίνει μια πραγματική κατάσταση επίσης για πολλές οικογένειες που πριν την κρίση θεωρούνταν μέρος της μεσαίας τάξης. Σύμφωνα με μια πρόσφατη μελέτη για κοινωνική συνοχή δημοσιευμένη από το Ιταλικό Ινστιτούτο για την Κοινωνική Ασφάλιση, 14,3 εκατομμύρια άνθρωποι (23,8% του σύνολου του Ιταλικού πληθυσμού) ζούσαν σε κατάσταση φτώχειας το 2012. Η αναφορά αυτή επίσης σημείωνε ότι το επίπεδο της φτώχειας χειροτέρευε ιδιαίτερα στις πλουσιότερες περιοχές του Βορρά, όπου οι περισσότερες δουλειές χάθηκαν πρόσφατα.

Ένα αυξημένο ποσοστό ανεργίας επίσης επιβεβαιώθηκε από την Ιταλική Στατιστική Υπηρεσία, η οποία κατέγραψε μέσο όρο ανεργίας 12,4% τους πρώτους έξι μήνες του 2013, απέναντι σε ένα ετήσιο μέσο όρο 10,7% το 2012. Τα δυσμενώς χαμηλά επίπεδα εργασίας χτυπούν μια κοινωνία στην οποία ακόμα και αυτοί που ακόμα δουλεύουν έχουν γίνει μάρτυρες μιας συνεχούς μείωσης της αγοραστικής δύναμης τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με μια ερευνά από την Ένωση για την Προστασία και τον Προσανατολισμό των Καταναλωτών, το κόστος ζωής στην Ιταλία αποσπά το 72% του μέσου Ιταλικού εισοδήματος, σε αντίθεση με το Ευρωπαϊκό μέσο όρο του 50,1%.

Η επιτυχία της 19 Οκτωβρίου

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας κοινωνικής ανάγκης, η επιτυχία της διαδήλωσης του Οκτωβρίου συνίσταται κύρια σε δύο λόγους. Ο πρώτος (αν και όχι ο πιο σημαντικός) λόγος είναι ο αριθμός των ανθρώπων που κατέβηκαν στους δρόμους της Ρώμης εκείνη την μέρα. Περίπου 100.000 άνθρωποι βάδισαν ενωμένοι στο κέντρο της πρωτεύουσας, ένα αποτέλεσμα που υπερέβη ακόμα και την πιο αισιόδοξη πρόβλεψη. Τις μέρες πριν την διαδήλωση, υπήρξε μια προσπάθεια να ποινικοποιηθεί προβλέποντας ένα υψηλό κίνδυνο ανεξέλεγκτων συγκρούσεων με την αστυνομία και την δυνατότητα για ομάδες χούλιγκαν και του μαύρου μπλοκ να «παρεισφρήσουν» στην διαδήλωση και να καταστρέψουν την πόλη. Οι εικόνες των βίαιων συγκρούσεων που έλαβαν χώρα στην Ρώμη στις 15 Οκτωβρίου του 2011, ακόμα φρέσκες στο μυαλό πολλών, χρησιμοποιήθηκαν σκόπιμα από τα κυρίαρχα μέσα (όπως στην περίπτωση των άρθρων στην Λα Ρεπούμπλικα και στην Κόριερε Ντε Λα Σέρα). Ακόμα, το υψηλό επίπεδο συμμετοχής στη διαδήλωση είναι ακόμα περισσότερο αξιοσημείωτο αν ληφθεί υπόψιν ότι ούτε τα κοινοβουλευτικά κεντροαριστερά κόμματα ούτε τα κύρια εργατικά συνδικάτα πήραν μέρος στην οργάνωση της πορείας και ούτε και υποστήριξαν τη διαμαρτυρία.

Αυτή η πλευρά μας φέρνει στον δεύτερο και πιο σημαντικό λόγο για την επιτυχία της διαδήλωσης της 19 Οκτωβρίου, δηλαδή την κοινωνική και πολιτική σύνθεση της πορείας. Για πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρονιά, κινήματα βάσης και ριζοσπαστικές πολιτικές συλλογικότητες ήταν ικανές να κατεβούν στους δρόμους σε μια εθνικής εμβέλειας πορεία στο πλάι μελών των περισσότερων κοινωνικών στρωμάτων που συνιστούν τις χαμηλά-αμειβόμενες τάξεις στην Ιταλία. Συνεπώς οι πρωταγωνιστές αυτής της μέρας ήταν αυτοί

που παλεύουν κάθε μέρα, αυτόνομα και από τα κάτω, ενάντια στα καταστροφικά αποτελέσματα του νεοφιλελευθερισμού στους εργασιακούς τους χώρους και τις γειτονίες τους.

Στους δρόμους της Ρώμης οι ακτιβιστές που αντιτάσσονται στην κατασκευή της γραμμής τρένων υψηλής ταχύτητας στην Βαλσούσα (NO-TAV) ενώθηκαν με κινήματα καταλήψεων από όλες τις κύριες Ιταλικές πόλεις. Μαζί ανέδειξαν την αντίθεση ανάμεσα στην κατασκευή, που θα στοιχήσει 26 δις ευρώ δημοσίου χρήματος, μιας γραμμής τρένου που αποσταθεροποιεί ολόκληρες κοινότητες και που είναι αμφισβητήσιμη η ωφέλειά της για τις χαμηλού-εισοδήματος τάξεις της περιοχής, ενώ την ίδια στιγμή αρνείται να δημιουργήσει ένα σχέδιο έκτακτης ανάγκης για να επιλύσει τη στεγαστική κρίση. Στους ίδιους δρόμους της Ρώμης, οι επισφαλώς εργαζόμενοι του τομέα των logistics -που τον προηγούμενο χρόνο είχαν εμπλακεί σε έναν σκληρό αγώνα για καλύτερες εργασιακές συνθήκες σε ολόκληρη την Ιταλία- και οι επιδοτούμενοι εργάτες βάδισαν ωμό με ωμό με τους άνεργους και τους μετανάστες, όλοι απαιτώντας δουλειά, κοινωνικά δικαιώματα και βασικό εισόδημα.

Η πολιτική ενότητα και η αλληλεγγύη που εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες της διαδήλωσης της 19 Οκτωβρίου δεν περιορίστηκε μόνο στις πολιτικές τους ομιλίες, αλλά ήταν και πρακτική. Αυτό έγινε εμφανές στον τρόπο με τον οποίο οι διαδηλωτές ήταν ικανοί να αντισταθούν στις προσπάθειες της αστυνομίας να διαχωρίσει την πορεία σε ένα “ειρηνικό” και σε ένα “βίαιο” στρατόπεδο, μετά από κάποιες συγκρούσεις που έλαβαν χώρα μπροστά στο Υπουργείο Οικονομίας. Αφού ακύρωσαν αυτήν την προσπάθεια, το κίνημα ενώθηκε στην έκκληση του για την απελευθέρωση των έξι ακτιβιστών που συνελήφθησαν στη διάρκεια της σύγκρουσης, μέχρι που αυτοί απελευθερώθηκαν την ερχόμενη Δευτέρα. Με άλλα λόγια, η διαδήλωση της 19 Οκτωβρίου έδειξε ότι υπάρχουν ριζοσπαστικά κινήματα στην βάση της Ιταλικής κοινωνίας ικανά να συσπειρώσουν και να κινητοποιήσουν τις χαμηλού-εισοδήματος τάξεις, όχι μόνο ενάντια σε έναν κοινό πολιτικό εχθρό -το νεοφιλελευθερισμό- αλλά και να μοιραστούν επίσης πρακτικές και να αναπτύξουν δυναμικά ένα κοινό ριζοσπαστικό πολιτικό σχέδιο.

Μετά τον «Γενικό Ξεσηκωμό»

Οι μήνες που ακολούθησαν τον «Γενικό Ξεσηκωμό» φαίνεται να επιβεβαιώνουν ότι αυτό το οποίο προδιαγραφόταν εκείνη την μέρα ήταν ένα πραγματικό και συγκεκριμένο μονοπάτι και όχι άπλα ένα πρόχειρο γεγονός. Το κίνημα πίσω από τη διαδήλωση της 19 Οκτωβρίου απέκτησε δυναμική και ήταν ικανό να οργανώσει και να υποστηρίξει άλλες σημαντικές εθνικές μέρες διαμαρτυρίας γύρω από τα ζητήματα του στεγαστικού προβλήματος, την υπεράσπιση των «κοινών» και τον αγώνα ενάντια στην επισφαλεία -πρώτα στην Φλωρεντία, έπειτα στην Βαλσούσα και την Νάπολη, μετά στην Μπολόνια και τελικά ξανά στην Ρώμη.

Ακόμα, το Δεκέμβρη η αυτόνομη διαμαρτυρία των εργαζόμενων στις δημόσιες μεταφορές ξεσπώντας αρχικά στη Γένοβα και στη Φλωρεντία και πιο πρόσφατα σε πολλές άλλες πόλεις όπως η Ρώμη, η Νάπολη και το Τορίνο προσέφερε την ευκαιρία να μεγαλώσει το πολιτικό φάσμα και η κοινωνική σύνθεση του κινήματος της 19 Οκτωβρίου. Πίσω από το ξέσπασμα των εργαζόμενων στις δημόσιες συγκοινωνίες, υπήρξε η αποτυχία των διαπραγματεύσεων να ανανεώσουν την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας και η προσπάθεια σε ολόκληρη τη χώρα να ιδιωτικοποιηθούν οι τοπικές δημόσιες συγκοινωνίες. Σε αυτό το πλαίσιο, αναδείχθηκε καθαρά πόσο απαξιωμένα είχαν γίνει τα παραδοσιακά συνδικάτα ανάμεσα στους εργαζόμενους και σε ποίο βαθμό οι προσπάθειες τους να αποτρέψουν πιο ριζοσπαστικές μορφές κινητοποίησης είχαν αποτύχει.

Αντίθετα με αυτές τις προσπάθειες, οι εργαζόμενοι ξεκίνησαν ένα κύμα μαζικών απεργιών που μπλόκαραν ολόκληρες πόλεις για λίγες μέρες και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μια θετική συνάντηση μεταξύ της κοινωνικής σύνθεσης των κινημάτων της 19 Οκτωβρίου και των εργαζομένων στις δημόσιες συγκοινωνίες- έναν τομέα της παραδοσιακής εργατικής τάξης που είχε παραμείνει στη σκιά των κοινωνικών αγώνων στην Ιταλία μέχρι τότε. Τα πρώτα θετικά αποτελέσματα αυτής της συνάντησης έγιναν αντιληπτά στην Ρώμη στις 20 Δεκεμβρίου. Σε αυτήν την περίπτωση χιλιάδες άνθρωποι μαζεύτηκαν σε μια διαδήλωση οργανωμένη από κοινού από εργάτες και επιβάτες του δημοσίου μεταφορικού συστήματος της Ρώμης ενάντια στην ιδιωτικοποίηση της τοπικής υπηρεσίας και σε υπεράσπιση του δικαιώματος στην μετακίνηση.

Αυτό που έχουμε δει μέχρι τώρα είναι η δυνατότητα για το ξεκίνημα πολύ μεγαλύτερων και πολύ πιο ριζοσπαστικών κινητοποιήσεων που είναι πιθανό να αναπτυχθούν τους επόμενους μήνες. Οι προσωρινές συμφωνίες που έφεραν τέλος στους αγώνες στη Γένοβα και στη Φλωρεντία θα πρέπει να συζητηθούν ξανά στις αρχές του 2014. Στο μεσοδιάστημα, οι εργαζόμενοι στις δημόσιες συγκοινωνίες οργανώνουν μια μεγάλη εθνικής εμβέλειας διαδήλωση στην οποία θα είναι δυνατό να παραστούν αντιπροσωπείες εργαζομένων από όλη τη χώρα στη Ρώμη την ίδια περίοδο. Στο ίδιο διάστημα, προγραμματίζουν μια σειρά από τοπικές απεργίες όλων τον Ιανουάριο.

Ακόμα, ο αγώνας των εργαζομένων στα logistics είναι ακόμα μακριά από το να καταλήξει. Διαμαρτυρίες όπως καμπάνιες μποϊκοτάζ και καθιστικές διαμαρτυρίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της Χριστουγεννιάτικης περιόδου και συνεχίζονται ακόμα, ιδιαίτερα στο Βορειοανατολικά της χώρας. Τελικά, η κατάσταση για τη στεγαστική κρίση χειροτέρευσε τις τελευταίες εβδομάδες. Η κυβέρνηση μόλις πέρασε ένα διάταγμα στο θέμα που, ακόμα και σύμφωνα με την εφημερίδα των Ιταλών βιομηχάνων, θα συνεισφέρει στην όξυνση της κρίσης. Απέναντι στην απαίτηση 250.000 οικογενειών η κυβέρνηση αποφάσισε να δώσει βοήθεια σε μόνο 1.000. Σε απάντηση, τα κινήματα στέγης κάλεσαν για μια εβδομάδα αγώνα από τις 15 έως τις 22 Ιανουαρίου.

Τα πάντα δείχνουν ότι στις επόμενες εβδομάδες και μήνες το σύνθημα «Μονό Ένα Μεγάλο Σχέδιο: Δουλείς, Εισόδημα και Σπίτια για Όλους» -το οποίο έγινε η πυξίδα των κοινωνικών κινημάτων της Ιταλίας από της 19 Οκτωβρίου- θα ακουστεί πολλές φορές ξανά στους δρόμους της χώρας.

*Ο Alfredo Mazzamauro είναι διδακτορικός ερευνητής Ιστορίας στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας.

πηγή: 'Only One Big Project': Italy's burgeoning social movements - Roarmag.org